RECENZAT DESPRE RECENZIE

REVIEWED ABOUT THE REVIEW

CZU: 070.447

Victoria BULICANU,
doctor în ştiinţe politice,
conferenţiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0003-3358-5554
victoria.bulicanu@usm.md

Varietatea speciilor publicistice de opinie poate fi completată cu una dintre cele mai des utilizate în jurnalismul comentativ – recenzia. Conform DEX, recenzia reprezintă o prezentare succintă (de obicei, la apariţie) a unei opere literare sau ştiinţifice, cu comentarii şi aprecieri critice[1]. Trebuie să menţionăm că posibilitatea de exprimare liberă a opiniilor, nu scuteşte autorul unei recenzii de anumite obligaţiuni, precum corectitudinea, responsabilitatea şi obiectivitatea în exprimarea comentariilor şi aprecierilor critice, ori propriile complexe şi frustrări ale autorului de recenzii nu ar trebui să se răsfrângă şi asupra operei recenzate, dar recunoaştem că există şi asemenea situaţii. Varietatea operelor recenzate în zilele noastre poate începe de la o carte, film, spectacol de teatru, dar cu aceeaşi lejeritate, am putea întâlni în presă (în mod special, occidentală) şi recenzii asupra bucatelor dintr-un restaurant proaspăt deschis sau asupra calităţilor unui automobil recent lansat pe piaţă. De aici, şi multitudinea de abordări în cadrul acestei specii publicistice de opinie.

Totuşi, în gazetărie recenziile cel mai des se referă la apariţia noilor lucrări beletristice sau ştiinţifice. În condiţiile în care spunem că recenzia reprezintă o descriere cât mai exactă şi mai completă a unei opere, aceasta înseamnă: trecerea în revistă a titlului, a conţinutului şi a ideilor, pe scurt. Sorin Preda în lucrarea sa *Jurnalismul cultural şi de*

opinie e de părere că autorul unei recenzii nu ar trebui să urmărească o analiză amănunţită a lucrării, ci doar consemnarea părţilor sale principale şi a ideilor esenţiale[2, p. 37]. O recenzie completă va cuprinde şi sumare comentarii, aprecieri critice referitoare la lucrarea analizată. Reieşind din acest fapt, activitatea de recenzare solicită persoane bine pregătite, specializate în domeniul respectiv şi a căror competenţă este recunoscută, ori tocmai de competențele acestora depinde, în mare măsură, modalitatea în care opera va fi văzută de acum încolo de către publicul larg. Textul recenziei va fi pertinent, dar va conţine în acelaşi timp şi aprecieri personale. Mai mult decât atât, recenzia va încerca şi o integrare a operei analizate într-un context, dar şi reliefarea elementelor de noutate pe care le aduce aceasta. Un aspect important este distincţia operei de autor. Nu vom recenza personalitatea autorului, plusurile sau minusurile lui, ci valoarea intrinsecă a operei semnate de acesta. Desigur, aşa cum precizam chiar de la început, o scurtă biografie a autorului este absolut necesară, dar nu mai mult decât atât. Totodată, vor fi selectate acele date biografice care pot fi încadrate, nu în ultimul rând, în creația produsă. Astfel, dacă autorul creează, spre exemplu, o operă despre viața la țară, vom prezenta tocmai acele date biografice din viața autorului care i-au marcat existența la țară. De menționat că prezentarea informațiilor detaliate cu referire la întreaga viață a autorului, nu fac decât să scadă din valoarea analizei creației, pentru că în felul acesta atenția publicului va fi direcționată de la produs la autor[3, p. 45].

O recenzie utilă publicului trebuie să conțină mai multe elemente:

1) *O motivaţie* pentru a evidenția de ce şi cum s-a ales respectiva carte, lucrare științifică, film pentru a i se realiza o recenzie;
2) *Detalii despre autorul lucrării*: numele lui, alte opere, premii, stil, prin ce se remarcă, prin ce a devenit cunoscut…, sau de ce trebuie remarcat, dacă este la începutul carierei. Ce îl recomandă? Ce naţionalitate are autorul, unde îşi tipăreşte lucrările şi în ce limbă scrie.
3) *Detalii despre lucrare:*date tehnice: când a fost publicată, unde, cine este editorul (dacă este relevant); editura (dacă e necesar scoate în evidenţă proeminenţa editurii); număr de pagini; stil; serie de colecţie; numărul ediţiei; dacă este o traducere, unde şi când a fost tipărită în original; titlul original etc.

4) *Contribuţiile originale ale autorului*: prin ce se remarcă lucrarea; elementele specifice ale cărţii şi ale autorului; despre aşteptările autorului, care pot fi extrase din prefaţă sau introducere; concluziile din lucrare. În aceste fragmente ale recenziei trebuie să se ofere informaţii, dar nu opinii.
5) *Despre conţinut:* o trecere în revistă a ideilor. În acest caz nu este nevoie să copiezi prefaţa, introducerea sau informațiile de pe coperta din spate. Este strict necesar să se folosească cuprinsul lucrării pentru a recenza conținutul.
6) *Aspecte specifice:* citate, idei, capitole, care să atragă atenţia prin originalitate şi unicitate.
7) *Structura lucrării:* vor fi incluse informații despre capitole, despre modalitatea de înlănţuire a ideilor autorului. Totodată se va face referință și la actualitatea lucrării.
8) *Citate reprezentative.* O recenzie ar trebuie să dovedească, inclusiv, autorului cărţii că respectiva carte a fost citită. Citarea se va face selectiv, dar nu trebuie să se citeze numai din primele pagini ale cărţii. E un semn clar de superficialitate.
9) *Observaţii personale privitoare la conţinut şi afirmaţii.* Este contraindicat să se comenteze asupra frazelor extrase din context. Autorul trebuie să fie sigur de sensul pe care autorul îl oferă unui anumit lucru.
10) *Comparaţie cu alte lucrări.* Se vor realiza trimiteri și la alte lucrări care abordează același subiect prin reliefarea diferențelor, unicității fiecăreia dintre ele și originalității lucrării recenzate.
11) *Comparaţie cu alte recenzii.* Se vor realiza trimiteri, în cazul în care este posibil, trimiteri la alte recenzii scrise de alți autori la aceeași lucrare.
12) *Aşteptările autorului.* Se vor indica momentele surprinzătoare pentru autor, impresiile puternice sau dezamăgirile. Totodată, ar fi indicat să se indice dacă lucrarea poate fi recomandată spre lectură și care ar fi motivele pentru care autorul recomandă lucrarea.
13) *Date tehnice finale precum* preţul publicației, locul unde poate fi procurată, disponibilitatea acesteia și în format electronic, etc.

14) *Concluzii motivaţionale şi care îndeamnă la acţiune*. Orice lucrare trebuie să trezească anumite sentimente pentru cel care o recenzează, ori în lipsa acestora, probabil, motivația pentru a o recenza va fi absentă.
15) *Alte aspecte:* dacă recenzia se va realiza pentru un blog sau alt spațiu online, e necesar să i se ofere cititorului posibilitatea să intervină cu anumite comentarii și impresii în raport cu recenzia sau chiar lucrarea recenzată, pentru ca autorul recenziei să observe dacă și ceilalți cititori se regăsesc printre ideile și impresiile împărtășite de acesta.

Recunoaștem că o recenzie nu trebuie să fie mai bună decât cartea la care se face recenzia, pentru că autorul acesteia ar putea să-și piardă credibilitatea în ceea ce privește obiectivitatea și imparțialitatea acestuia, iar în cazul în care autorul se specializează în recenzarea unui anumit tip de lucrări, ar putea să-și rateze cariera, în cazul în care lucrarea recenzată nu se va ridica la nivelul așteptărilor cititorilor, care au fost motivați, în primul rând, de recenzie pentru lecturarea lucrării. În mare parte, aceleași criterii pot fi utilizate pentru recenzii de filme, evenimente sau produse, desigur, ținând cont de elementele specifice ale fiecărei creații. Amintim că recenzia astăzi s-a extins atât de mult și în alte domenii decât cel literar sau jurnalistic, încât a devenit o componentă esențială ale multor domenii, precum economic, gastronomic, automobilistic etc., pentru că recenzăm nu doar cărți, dar putem recenza și multe alte creații, printre care filme artistice și documentare, spectacole de teatru, concerte, prezentări de produse și servicii, etc. Acest fapt comportă și mai multă responsabilitate din partea autorilor unei recenzii, competență, documentare, pertinență, profunzime și alte calități, care trebuie să combată rezervele cu care încă mai este tratată recenzia actualmente, reieșind din nivelul înalt de subiectiv, prin definiție, în abordarea textului speciei.

Referinţe:

1. *Recenzie. Definiție.* Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/recenzie (vizitat: 3.01.2023)
2. Preda, Sorin. *Jurnalismul cultural şi de opinie.* Iași: Polirom, 2006. 262 p.
3. Roşca, Luminiţa. *Producţia textului jurnalistic.* Iaşi: Polirom, 2004. 231 p.